

ZOEKTOCHT NAAR EEN VERGETEN GODIN

Het Nehalennia Mysterie

JUDITH ERNST

Titel	Het Nehalennia Mysterie
Auteur	Judith Ernst
Uitgever	A Womens World
Druk	BookMundo-editie
Vormgeving en kaartjes	Lily de Nova mbv AI

© 2025 Judith Ernst

ISBN 9789403805955
NUR 342

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever/auteur.

INHOUD

Deel 1 - DE COLIJNSPLAAT TEMPEL

Deel 2 - DE DOMBURG VONDST

Deel 3 - DONKERE EEUWEN

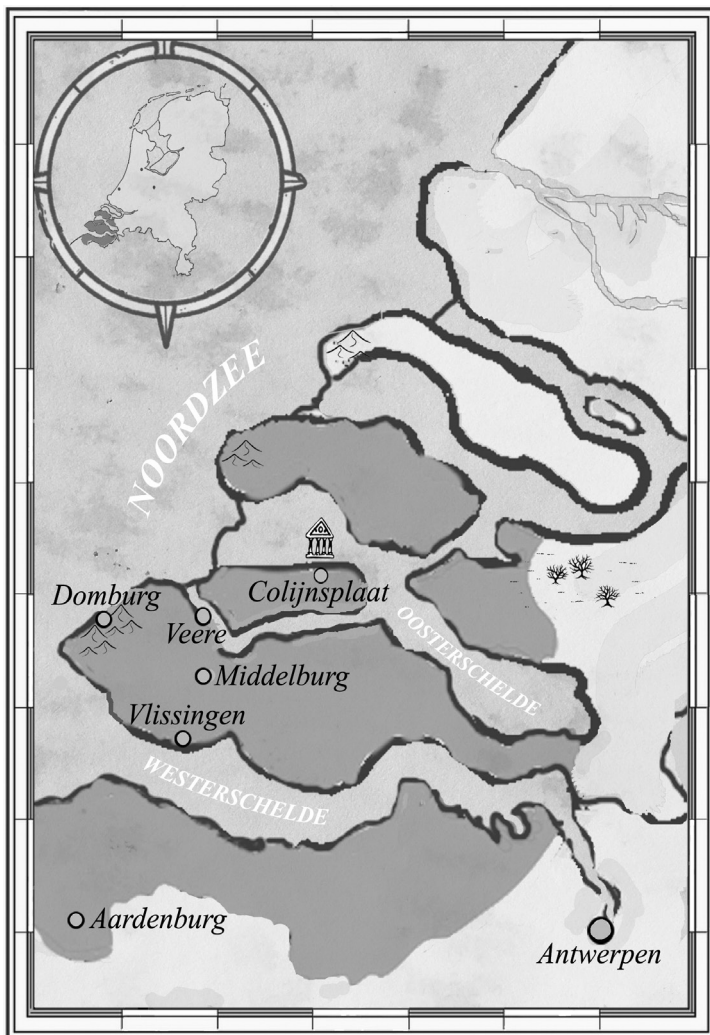
Deel 4 - ROMEINSE GLORIE

Deel 5 - KELITISCHE WORTELS

Historisch overzicht op bladzijde 121/122

DEEL 1

DE COLIJNSPLAAT TEMPEL

NOEM MIJN NAAM EPILOOG

Mijn stenen staan in een zaaltje. Ze hebben warm gelig licht op me gericht. Eromheen staan afzettingen met verbodsbordjes om me aan te raken. Het klimaat is aangepast in de zaal. Ik hoor het ruisen van een apparaat dat voortdurend aanstaat. Het is bedoeld om de lucht te verversen en de temperatuur en vochtigheid te regelen, zodat ze me zo lang mogelijk kunnen bewaren. Maar niet aanraken noch aangeraakt worden, zou ik willen roepen. De zalen zijn als een kooi waarin ik langzaam vervaag en zal uitdoven. Ik vrees de dag dat mijn laatste restje adem opgeslagen in deze stenen uitgedoofd is.

Toch heb ik nog hoop dat het niet zo zal gaan, dat het zin heeft gehad dat ze me uit de diepte haalden en me in deze eenzaamheid hebben achtergelaten. Zo vele eeuwen heb ik overleefd en zo vele mensen heb ik zien komen en gaan. Geloof me als ik zeg, dat ik nog steeds probeer hun harten te beroeren. Maar deze tijd is doof geworden. Er is te veel geluid, te veel drukte. Mijn stem spreekt nog maar lichtjes, bijna onhoorbaar. Het maakt me onmachtig, want niet alleen mensen hebben een spiegel nodig. Ook ik heb hen nodig als de spiegel van mijn eigen aangezicht.

Al die rituelen om mij te eren. Ze zijn alleen geschikt voor mensen die mij niet kunnen voelen, zodat ze iets om handen hebben om hun eigen leegte te vullen. Er kwamen er altijd zoveel die hun grote verlangens aan mijn voeten legden. Ze vroegen altijd de hemel en gaven zo weinig. Het ging me niet om al het fruit, het brood ... al die etenswaren die ze aan mijn voeten legden. Geluk is niet te koop. Het leek teveel op een ruilhandel. Als een handjeklap waarmee geld en koe op de markt van eigenaar verwisselden. 'Jij een cadeautje en ik in ruil daarvoor wat geluk.' Voorspoed valt niet af te kopen. Dat moet een mens zelf bouwen, ik kan alleen een helpende hand toesteken.

En dan al die beloftes in steen, die ze uithakten met mijn beeltenis. Ik ben niet ijdel, toch zijn het niet de mooiste afbeeldingen die zijn opgevist. De zee heeft met haar stroming en agressieve zout haar werk

gedaan. De details in de stenen zijn afgesleten, de kleuren verwassen. Mijn fijnste trekken zijn uitgewist, zoals een mes dat eens scherp was en nu bot is geworden. Ze konden de gelijkenis weergeven van een lichaam, maar de stenen nooit van mijn essentie, mijn adem voorzien. De adem die het lichaam bezielt en weer achterlaat als een lege huls op het moment dat ze eruit verdwijnt. Ze moesten eens weten, dat ik precies dat had gedaan. De beeltenissen waar sommigen zo ijverig aan hadden zitten kleien, of voor veel geld een steenhouwer voor inhuurden. Ik heb me tijdig erin verscholen, mezelf opgelost uit de wereld en mezelf aangeraakt in de stenen. Mijn beelden, die ik voordat de tempels verwoest werden, net zolang had beademd totdat ik de adem werd van mijn stenen. Elke steen met een klein stukje van mijn ziel, maar nooit meer heel en compleet.

Ja, het was toen makkelijker zou ik willen zeggen. Maar misschien zijn hoogtepunten in het leven nog moeilijker te navigeren dan dieptepunten. We zijn allemaal gebonden aan de wetmatigheden van dit heelal. Om te overleven zal ook ik me moeten aanpassen aan de eigenaardigheden van deze tijd.

Heel soms loopt er iemand in het museum langs mijn stenen. Ik bespeur dat ze iets voelen, aan het lichte krimpen van hun hart of de stijging van hun lichaamstemperatuur. Maar ze weten niet wat, omdat ze ongetraind zijn en te veel over me praten in plaats van zich te laten beroeren.

Sommigen kunnen me voelen en anderen kunnen me horen. Dat is altijd al zo geweest. Jij kunt beiden. Ik wist het meteen toen je in mijn buurt kwam. Ik wil je zo graag zeggen dat je mij kunt vinden. Als er iemand is die het kan dan ben jij het. Maar wilskracht is de tegenpool van ontvankelijkheid. Probeer niet te hard, zou ik je willen influisteren. Maak jezelf gevoelig voor mij, zodat ik je hart kan bereiken. Het leven gebeurt alleen als je mee stroomt, voelt en luistert. Je kent het al, als de zee die je draagt met haar zachte omhelzing, waarmee je jezelf leert liefhebben en daarmee de wereld en alles om je heen.

Wil je weten wie ik ben? Raak me aan en noem mijn naam. En ik beloof je dat ik je mee zal nemen op een reis door de tijd langs al diegenen wiens levens ik heb beroerd en wie op hun beurt mij hebben aangeraakt.

1

Opening van de tempel

De dag van de opening is eindelijk aangebroken. Ik weet dat ik alles goed geregeld heb en vertrouw dat het wel goed zal komen. Het weer zit gelukkig mee. Nog even gun ik mezelf ademruimte voor de hele poppenkast begint. Werp een laatste blik op mijn kostuum. Alles zit goed, zelfs mijn nieuwe toga met de geborduurde pij erover. Ik strijk langs de stof, die soepel langs mijn lichaam valt. Voel de dikke vlechten nephaar die de kapster met moeite heeft vastgezet op mijn hoofd. Dit doe ik de volgende keer echt anders beloof ik mezelf.

Door het tentdoek hoor ik hoe het geroezemoes van de bezoekers ondertussen het gebruikelijke geluid van de schepen uit de haven overstemt. Het is tijd om de rol van mijn leven te spelen. Ik heb hier zelf voor gekozen, prent ik me in, terwijl ik de luifel van de partytent opzij schuif en het zonlicht instap.

Voordat ik me in het gezelschap voeg blijf ik even staan en bekijk het gebouwtje waar het vandaag allemaal om draait. Een herbouwd Gallisch-Romeins tempeltje ter ere van de godin Nehalennia. Helaas heb ik de afgelopen weken gemerkt dat mensen die langslopen geen idee hebben wat het voorstelt. De eerste voorbijganger die me aansprak, vroeg me of het een *follie* was. Zoals de Engelsen hun gekke bouwsels of theehuisjes op hun landgoederen zetten, die ze net als hun villa's pompeus versierden met een zuilengalerij. Een volgende maakte het nog bonter met zijn: 'Mag ik hier even naar de WC?' Blijkbaar veronderstelde hij dat het om het opgeleukte toiletgebouw van de haven ging. Deels geef ik ze gelijk. Het is een vreemde plek, ingebouwd tussen wegen, naast de haven van Colijnsplaat die vol ligt met zeilbootjes en andere recreatie schepen. Op zonnige weekenddagen zoals vandaag is het er een drukte van jewelste. De roestige vissersschepen verderop getuigen van de zeevisserij die

hier is verdwenen, na de komst van de Oosterscheldekering. Een meesterwerkje in Hollandse waterschapskunst die met het afsluiten van de getijden hun doorvaart onmogelijk heeft gemaakt. Maar niet helemaal. Kleppen regelen dat het zoute zeewater nog steeds haar weg landinwaarts kan vinden.

De belangrijkste reden voor deze locatie ligt hier hemelsbreed niet ver vandaan. Verderop, verzonken in het water van de oude Scheldt, of Scaldis zoals de Romeinen haar noemde, ligt de oude Nehalennia tempel waaraan ik me heb verankerd. Het was een zeevisser die niet ver voor die afsluiting, het lang bewaarde geheim van deze tempel in zijn sleepnetten opviste. De Rijks Archeologische Dienst maakte er daarna grootscheeps werk van. Met als resultaat: de prachtige collectie altaarstenen in het Rijks Oudheidkundig Museum in Leiden en verschillende andere musea.

Ik staar naar het tafereel om me heen, terwijl de genodigden en Vips binnenstromen. Het gebeurt me vaker, dit kijken zonder te zien. Het is net als met praten, dat ik mezelf kan horen terwijl ik spreek. Snel knijp ik mezelf in de arm om bij de les te blijven. Net te laat om de persfotograaf te ontwijken die met zijn enorme Nikon lens in de aanslag op me afkomt. Liever ontving ik de pers na afloop, maar nu moet ik me wel voorstellen. 'Ik ben Jules, Jules Damen.'

In ieder geval geeft mijn naam me nog houvast. Mensen je functie vertellen zegt iets meer. Helaas liet ik mijn baan als archeologe een jaar geleden onvrijwillig achter me. Als archeoloog puzzel je met veel inlevingsvermogen de verbrokkelde levens van anderen bij elkaar. Maar het besef van wie ik zelf was raakte ik ergens kwijt. Dat gebeurt als een duidelijk beeld van de toekomst je verlaat. Gelukkig kan ik me vastklampen aan een nieuw anker dat ik sinds kort toegeworpen kreeg. 'Ik ben de toekomstige beheerder van dit tempeltje,' laat ik de fotograaf weten. Maar voor beleefdheden heeft hij geen tijd. Ongeduld tekent de pers. Meteen grijpt hij mijn arm en trekt me een traprede op voor zijn optimale compositie. Daarna verschuilt hij zich achter zijn camera. Hij wel.

'Wauw!' scrolt hij door zijn foto's. 'Deze wordt het!' grijnst hij breed terwijl hij zijn keuze toont.

Ik zie wat hij bedoelt. In het midden staat het anderhalve verdieping hoge tempelgebouwtje. Niet groter dan vier bij vijf meter, met daaromheen de overdekte zuilengang, waar de notabelen zich al hebben verzameld voor hun openingsspeeches. De tempel doet het boven verwachting op de persfoto. De zachtrode kleur contrasteert prachtig met de helderblauwe hemel. We hebben het niet voor niets een nieuwe lik verf gegeven, in onze eigentijdse chemische nabootsing van de rode aarde pigmenten uit het Keizerrijk. Natuursteen was favoriet voor tempels. Maar dat was voor het budget van onze Stichting en voor waarschijnlijk elk budget in deze tijd, buiten proporties. Om in natuursteen te bouwen of het nu om een kerk of tempel gaat, heb je vereerders nodig en die zijn er niet meer. Dus is het hele gebouw in beton opgetrokken, zowel de muren als de donkergrijze zuilen rondom. Rond het tempeltje lopen de brede trappen als van een amfitheater naar beneden. De fotograaf heeft zijn foto onderaan de trap genomen, vanuit een lage positie, daardoor lijkt het tempeltje een stuk indrukwekkender dan het werkelijk is. Je kon je makkelijk voorstellen hoe de bezoekers in die Romeinse gloriетijd, zich met veel eerbied rond de tempel verzamelden om hun offers te brengen.

De fotograaf jubelt nogmaals: 'Je staat er prachtig op! Als een godin voor haar tempel. En je zeeblauwe ogen komen heel mooi uit tegen de lucht.'

Prima dat het tempeltje centraal staat. Maar zijn enthousiasme deel ik niet over de net zo pontificale manier waarop hij mij tot onderdeel van zijn compositie heeft gemaakt. Natuurlijk gaat het weer over mijn blauwe ogen. Dat is ook het enige opvallende aan mijn uiterlijk. Voor de rest heb ik een doorsnee postuur en lengte, en ook de meest voorkomende schoenmaat voor een vrouw, want maat negenendertig is altijd het eerst uitverkocht. Ik heb geen tics, geen zichtbare littekens, alleen een beetje moeilijk tembaar haar. Behalve mijn intelligentie waar ik me op kan beroepen vind ik mezelf maar gewoontjes.

In mijn priesteressenkostuum houdt de fotograaf me blijkbaar voor de godin. De tijd om dat recht te zetten is er niet. Mijn collega Sara

is verschenen en tikt op haar horloge ten teken dat ik de gong op het bordes moet slaan. In mijn haast struikel ik bij het beklimmen van de trap bijna over mijn Romeinse gewaad. Ik ben niet gewend lange jurken te dragen, en hoop dat ik niet nu al een lelijke vlek op de nog maagdelijk witte toga heb gemaakt.

De gong doet zijn werk om de aandacht van de aanwezigen te trekken. Het signaal voor de voorzitter om het woord te nemen. Hij opent met de missie van onze Stichting: 'We willen het verhaal van de godin Nehalennia uit de Zeeuwse klei trekken, waar ze eeuwen begraven heeft gelegen. Deze godin waar de Romeinen hun tempels voor bouwden en al sinds de Keltische tijd vereerd werd in onze streek, verdient een bredere bekendheid.' Natuurlijk hoopte hij als burgervader daarmee zijn gemeente in de vaart der volkeren op te nemen.

Het was een ongelofelijk verhaal en ook mijn haakje waarom ik voor de Stichting was komen werken. Deze godin was niet alleen uit onze geschiedenisboeken gevallen, maar ook uit ons bewustzijn verdwenen. Misschien niet zozeer voor de Zeeuwen, alswel voor de rest van Nederland. Net als de passanten in de haven heeft vrijwel niemand een idee waar ik het over heb als ik de naam Nehalennia in de mond neem. Bij vrienden met enige geografische kennis kan ik met de vraag 'ken je Neeltje Jans?' een paar vage 'oh ja's' oproepen. Waarna ik hen uit de doeken moet doen dat de naam van dit werkeiland in de Oosterschelde gezien werd als de Zeeuwse versie van Nehalennia's naam. Overtuigend bewijs voor deze aanname heb ik trouwens nog nergens gevonden. Het biedt in ieder geval een aanknopingspunt als mensen naar mijn werk vragen en dan reageren met: 'Een godin van de Noordzee, hier in Nederland?' Tegenwoordig heb ik veel uit te leggen. Vooral aan die ongelovigen die nooit een voet in een archeologisch museum hebben gezet.

De voorzitter brengt zijn eigentijdse offer: de gebruikelijke dankbetuigingen aan de organisaties en fondsen die deze heropening mogelijk maken. Dan volgt een dankwoord aan de bestuursleden, waarmee hij zijn eigen glorie bezingt. De enige die ik het spotlicht gun is Peter mijn vroegere coach, bestuurslid en hoofd van de

Provinciaalse Archeologische Dienst. In het begin verbaasde het me, dat iedereen hier meerdere functies bekleedde. Hoe beter je keek, hoe kleiner het web aan mensen met een vinger in de Zeeuwse pap. Als laatste bedankt de voorzitter het Zeeuws Museum en het Provinciaals Bureau voor Toerisme, voor hun “personele ondersteuning”. Sara en Patricia, die al het werk gedaan hebben om de fondsen binnen te halen worden niet persoonlijk genoemd. Niet ver van me vandaan zie ik de blik van Sara verschieten. Na het kruisen van onze blikken schuifelt ze langzaam mijn kant uit. Met een glimlach op haar gezicht reikt ze geruststellend naar mijn hand, om die even snel weer terug te trekken en aan een servetje af te vegen. Ik ben me maar al te bewust van de zweetdruppels in mijn hand die me verraden.

‘Zeker nerveus, zo’n eerste keer als priesteres met zoveel pers erbij ... jij liever dan ik,’ knipoogt ze me toe.

Ze moest eens weten. Dit is niet mijn uur van de waarheid, dat moet nog komen.

Daar sta ik dan, op het bordes, aangekleed als priesteres van de tempel. Wachtend op het moment dat de voorzitter uitgesproken is en ik de rol van mijn leven kan spelen in het Romeinse trouwritueel dat we voor deze gelegenheid voor het eerst opvoeren. Onze belangrijkste toekomstige inkomstenbron. Het script dat ik voor de huwelijksceremonie heb geschreven is een gek broddelwerk van Nederlands en Latijn, zodat alle gasten het ritueel kunnen volgen. Onze hedendaagse gebruiken zijn in grote lijnen hetzelfde als in de Romeinse tijd. Van verlovingsring tot bruidssluijer, het in elkaar leggen van de rechterhanden, de bruid over de drempel van haar nieuwe huis dragen. Op zich heb ik er geen moeite mee, het ritueel heeft niet voor niets de tand des tijds overleefd. Het zit voor de voorzitter genoeg bij de christelijke tradities, om er geen moeite mee te hebben. Mijn keuze voor de felgele en rode bruidssluiers accepteerde hij schoorvoetend. Niet nadat hij eerst uitspelde dat de kerk wit voorschreef.

De camera’s flitsen volop als ik naar voren stap, als kers op de taart

van dit evenement. De bestuursleden knikken bemoedigend naar elkaar. Ze weten net zo goed als ik dat ze mooie plaatjes moeten leveren voor de promotie. De flitslichten doorboren heel even de schaduw van de overdekte zuilengang, de sombere uitstraling van de donkergrijze zuilen en vloer. Zal deze setting werkelijk bijdragen aan die gedroomde *meest romantische dag van je leven*? Toekomstige klanten zal ik niet vertellen dat er aan het Romeinse huwelijk geen spatje romantiek te pas kwam. Het was alleen een juridische verbintenis tussen de families om geldelijke of politieke winst te halen. Het doel was wettelijke kinderen produceren. Liefde en seks konden de echtgenoten vrijelijk buiten de deur halen, of bij de slaven en slavinnen van hun huishouden, zonder het huwelijk in gevaar te brengen. Hoewel ook dat in Rome veranderde met de opkomst van het christendom.

De acteurs die ik heb ingehuurd en voorbereid spelen hun rol als echtgenoten en familie met verve. Ik vraag de beide *familiae* die aan weerskanten van me opgesteld staan, of ze akkoord gaan met dit *matrimonium*. Ik zie veel omstanders reageren, ongetwijfeld klinkt het Latijnse woord bekend. Ik pak de rechterhand van de bruid, en leg die van de hand van de vader naar die van haar man. Die hele handoverdracht strijkt me tegen de haren. Door hun rechterhanden te verbinden, werd in de oudheid de zeggenschap over haar en al haar bezittingen overgedragen. Weduwen of dochters die de bezittingen van hun vader erfden vermeden als ze slim waren in een mannenmaatschappij als de Romeinse de *manus*, die totale onderworpenheid aan hun man betekende.

Na de voltrekking van het huwelijk wacht het laatste deel van het openingsritueel, de inzegening van de tempel met wierook. Ik open de glazen tempeldeur en signaleer de acteurs om de offergaven de tempel in te dragen, waarna ze buiten hun achtergrondrol kunnen aannemen. Oftewel het gezelschap voorzien van drankjes en hapjes tijdens de borrel. Nadat ik het fruit en de broden uit de manden in de nep Romeinse vazen aan weerszijden van het tempelbeeldje heb gelegd, is het officiële deel klaar, en kan ik de gasten uitnodigen toe te treden tot de tempel. Het einde wordt bezegeld met applaus.

De ruimte in de tempel is krap. Ik vraag de gasten of ze hun borrel buiten willen drinken en na elkaar in kleine groepjes naar binnen willen gaan. Eerst de pers dan de rest van de bezoekers.

Met gepaste tred schrijd ik naar binnen en stel mezelf daar op als onderdeel van de entourage. Ik ben niet geïntroduceerd als beheerster, ik ben vandaag het fotomodel, gekapt en gekleed. Dat ik voorlopig hier moet blijven vind ik helemaal niet erg, want het betekent dat ik naast de altaarsteen van Nehalennia kan staan. Af en toe een hand op de steen kan leggen, en mezelf zo de kalmte en moed geef om deze dag door te komen.

Het pad naar de opening was bezaaid met hobbels. De lijst met geschilpunten kende geen einde. Of het nu ging om het toeristische en educatieve aanbod dat ik uitwerkte, of de strijd rond het opstellen van een Nehalennia beeldje hier in de tempel. Toen wist ik nog niet hoe diepgeworteld de afkeer van gereformeerden was tegen godsdienstige afbeeldingen in welke vorm dan ook. Het feit dat het beeldje hier staat, herinnert me aan mijn overwinning en waarom ik hier nog ben.

Gelukkig blijft niemand lang, de ruimte is krap en buiten lonkt het mooie weer. Bovendien is er naast mijn kostuum en het beeldje eigenlijk niets te zien. De inrichting is een typisch staaltje van Nederlandse koopmansgeest. Vooral functioneel zodat het doet wat het moet doen: geld in het laatje brengen door hier huwelijken af te sluiten. Zonder vloermozaïek, zonder fresco's, mis ik de rijke uitstraling van een tempelcultuur. De muren zijn oranje geschilderd, zo oranje dat het bijna pijn aan je ogen doet. Het liefst wilde ik warme kleuren of zelfs leem op de muren smeren. Maar daar was het budget na de uitbesteding aan het externe adviesbureau te veel voor uitgedund.

Voor sommigen is het de eerste gelegenheid dat ze de tempel van binnen zien. Zo gracieus mogelijk probeer ik de complimenten voor mijn kostuum in ontvangst te nemen.

Het moment van de waarheid komt snel dichterbij. Peter staat nog buiten achter de glazen deur. Onvermijdelijk zal hij binnenkomen om de opgeknapte ruimte te bekijken. Al vaker heb ik me afgevraagd

of hij het voorstellingsvermogen heeft om het ondenkbare te denken, en of hij dan nog mijn kant zal kiezen? Ik kan me geen gevaarlijkere persoon indenken, als het om het altaarbeeldje gaat dat ik zo angstvallig onder mijn hoede heb genomen. Dit keer zijn het geen zweetdruppels, maar hele straaltjes die mijn nek instromen. Terwijl ik druk in gesprek ben met enkele gasten, mis ik het bijna, dat Peter al over de drempel is gestapt. Hij toast me toe met zijn glas champagne en ik spiegel zijn gebaar. Vooralsnog loopt hij door naar de andere kant van de ruimte. Nauwgezet volg ik elke stap die hij zet terwijl ik probeer mijn gasten zo lang mogelijk te boeien. Een vergeefse poging hem uit de buurt te houden. Peter pakt een decoratieve appel uit de offervaas, zet er een hap in en loopt met een knipoog op me af.

‘Ik mag haar vast wel even van jullie lenen,’ onderbreekt hij mijn gesprekspartners op zijn charmante maar dwingende manier. Ik hoor dat Peter me complimenten geeft. ‘Dat huwelijksritueel heb je top gedaan, als dat nog geen hit wordt! Je ziet er fantastisch uit.’ Zijn woorden zouden hartverwarmend zijn, ware het niet dat ik mijn aderen tegen mijn slaap hoor bonzen, en mijn hart bijna lijkt te ontploffen. Hij mag dan wel nonchalant de ruimte binnen zijn gelopen, maar zijn ogen verraden zijn werkelijke interesse. Vanaf het begin is zijn blik op het tempelbeeld gericht. Die glijdt er nauwlettend overheen voordat hij zijn goedkeuring uitspreekt. ‘Hebben we toch iets van de Romeinse historie kunnen verbeelden hier binnen.’

Ik voel mijn adem ontspannen. De plaatsing van het beeldje is per slot van rekening een gedeelde overwinning. Na tien jaar weet hij ongetwijfeld beter welke gevechten je wel en niet aan moet gaan.

Jammer genoeg is mijn ontspanning acuut voorbij als hij vraagt: ‘Wat een bijzonder beeld heb je uitgekozen. Komt het origineel uit ‘t Leids? En hoe heb je dat voor elkaar gekregen?’

Ik beaam dat het origineel uit Leiden komt, daarmee zit ik dicht bij de waarheid. Het Rijks Oudheidkundig Museum, dat we onder elkaar ROM of Leids noemen, heeft de grootste collectie. In hun depot liggen de meeste altaren. Hopelijk kent hij die minder goed.

Terwijl Peter naar het hoofd kijkt, trekt hij één van zijn wenkbrauwen op, zoals hij doet als hij ergens over piekert. ‘Laat dat aan jou over om het ontbrekende stuk in te vullen.’

We weten beiden dat de hoofdjes ontbreken bij alle kleinere offerbeeldjes die ze hebben opgevist uit de Oosterschelde. Het is tijd om mijn stevig voorbereide antwoord te delen. ‘Een klein beeld past qua formaat beter in deze ruimte. Bovendien wilde ik bezoekers een zo compleet mogelijk beeld laten zien van alle attributen die bij Nehalennia horen. De kleine offerbeelden hebben ook de meeste elementen, met de hond, de fruitmand, het doek achter haar zetel en de schelp als baldakijn erboven. Alleen het hoofd ontbrak, dus heb ik dat van een ander beeld als replicamodel gebruikt.’ Mijn leugen komt er zonder horten of stoten redelijk vloeiend uit.

Peters hand glijdt over de oppervlakte van het beeldje voordat hij me met een schuin hoofd een goedkeurend knikje geeft. ‘Wat een ongeloofelijk goeie reproductie! Dat adres van degene die ze voor je heeft gemaakt, krijg ik graag een keer van je.’

Misschien is het hem ontgaan. Of misschien is het de forse boertige man die op dat moment met een brede lach op ons afkomt die me redt. Een bekende van Peter die de nodige afleiding levert.

‘Ha Jacob,’ zegt Peter al handen schuddend. ‘Mooi dat ik je hier tref. Deze dame hier wil graag een keer met jullie duikteam mee. Maak je zelf een afspraak met haar?’

Jacob van Morsel, stelt zich aan me voor en reikt me een visitekaartje uit zijn gekreukte pak. Ik ben blij dat hij zich meteen op Peter richt. En ook dat Peter mijn verzoek om me te introduceren heeft onthouden. Tijdens een inwerksessie vertelde hij me over het Nehalennia duikteam. De Rijks Dienst had lang niet alles uit de Oosterschelde kunnen bergen. De tempelresten lagen onder dikke lagen zand en klei of waren door de sterke stroming meegevoerd naar andere plekken. Toen het Rijk ermee stopte ging een kleine groep gepassioneerde duikers verder. Incidenteel vonden ze nog kleinoden, zoals een schaal of een dakpan. Dat hield hen aan de gang. Druk pratend vertrekken de beide mannen naar buiten.

De tijd passeert daarna onaangeraakt. Als de laatste bezoekers hun rondje en zegje hebben gedaan luid ik de gong ter afsluiting van de dag. Ik vraag Sara en zelfs Patricia om me te helpen de laatste spullen in mijn auto te zetten. Patricia's tomeloze daadkracht is prettig, alleen staat haar mond nooit stil. Ze kwekt als de gele kanarie waarin ze rijdt. Niet kwaadaardig, alleen te veel aan het einde van zo'n dag.

Als iedereen weg is loop ik de tempel in. Bij het tempelbeeldje voel ik mijn spieren ontspannen. Ik ben deze dag heelhuids doorgekomen. Niemand heeft vandaag het onderscheid tussen echt en namaak opgemerkt. Mensen denken andersom. Als je zegt dat het een vervalsing is, hebben ze geen reden om verder te kijken. Deze reproductie die geen reproductie is. Deze dag waarop de leugen naar binnen is gekropen. Of misschien was dat al veel eerder gebeurd, toen ik mezelf inhield en niet uitsprak in het sollicitatiegesprek. Dat leken allemaal kleine leugentjes vergeleken bij wat ik nu deed. Ik nam ongekende risico's, het antieke beeldje zou gestolen kunnen worden of misschien maakte ik me zelfs schuldig aan ontvreemding van nationaal erfgoed. Toch weet ik één ding zeker; als Peter met zijn formidabele ervaring mijn grote wisseltruc niet heeft ontdekt dan zal niemand dat doen. Een klein belletje rinkelt in mijn achterhoofd: zeg nooit nooit. Dat duurt maar heel even voor het verstomt. Snel sluit ik de tempeldeur en vertrek.

2

Een nieuw begin

– 4 maanden voor de opening –

Voor het station Middelburg staat de excursie bus. Enkele vakgenoten hebben zich al verzameld bij de ingang. Als ik het ploegje nader zie ik tot mijn verrassing Peter de Ridder naast de bus staan. Mijn oude mentor is nog steeds diezelfde lange dunne en sportief ogende man. Wel hebben de jaren zijn slapen grijs getekend. Hij verwelkomt iedereen met de vanzelfsprekende hoffelijkheid die ik me altijd voorstel bij een ridder. Vandaag zal hij onze gids zijn.

‘Kijk! Wie hebben we daar,’ zegt Peter, als hij me in de gaten krijgt. Hij pakt mijn hand en begeleid me naar mijn stoel. ‘Ik zag je naam al op de inschrijflijs. Goed je weer te zien. Sorry dat ik nu geen tijd heb om je te spreken. Laten we vanavond bij het diner bijpraten.’

Ik twijfelde bij het aanmelden of ik me dat etentje wel kon permitteren, de rondreis en het buffet waren prijzig. Nu knik ik bevestigend en ben blij dat ik gereserveerd heb.

Tijdens de rit luister ik naar Peters introductiepraatje en verwonder me over deze vreemde speling van het lot. Het was slechts een klein piepje op mijn mobiel; de aankondiging voor deze archeologische excursie die me als een misthoorn de weg wees uit mijn zompige moeras. De woorden Zeeland en Nehalennia wekten een vreemd haast weemoedig verlangen. Mijn grootmoeder en haar zus kwamen er vandaan. Die oudtante had zelfs de naam Neeltje Jans aangenomen omdat die haar aan de godin herinnerde. Die zus was altijd een beetje gestoord volgens oma. Daarom was ze het klooster ingegaan. Tot oma’s grote spijt mochten de nonnen destijds geen contact hebben met de buitenwereld. Ze was er één keer geweest voor haar overlijden en kreeg haar alleen te spreken door een tralie hekwerk. Als zich vocht dreigt te vormen in mijn ooghoeken concentreer ik me op het platte Zeeuwse land dat voorbij glijdt.

Bus in bus uit bezichtigen we de opgravingslocaties die de Zeeuws-Romeinse kaart uittekenen. Mij is het vooral te doen om het replicatempeltje van Nehalennia. Ik wilde het tempeltje al lang bezoeken, maar het was nooit opengesteld voor individuele bezoekers. Als we er aankomen valt het me tegen. Het gebouwtje heeft iets zielloos. De zoute zeewind heeft naast de schepen in de haven ook de verf van de tempelmuren opgevreten. Het is volkomen afgebladderd. De binnenzijde werkt ook niet mee. De muren en vloeren van beton zijn kaal met uitzondering van een klein informatiebordje. Er staat niet eens een altaarbeeld of een offerschaal! Gelukkig heeft Peter meer te vertellen. Hij houdt zijn geplastificeerde sheet in de lucht en toont een tekening van een houten tempel, haar Keltische voorganger. Gulzig slurpen mijn hersens zijn praatjes met plaatjes op.

De excursie eindigt in het Zeeuws Museum met een rondleiding langs de vondsten uit de bezochte opgravingslocaties. Het is de plek waar ik hardhandig kennis maak met een beeld van de godin Nehalennia. Terwijl Peter zijn geliefde vissaus kruiken bespreekt zet ik een paar passen achteruit en vergeet de rest van de opstelling. Ik struikel en val over het opgestelde wijbeeld. Gewijd aan de godin Nehalennia, zoals het opschrift luid en duidelijk verkondigt. Gelukkig is Peter druk in gesprek met andere excursiegangers en heeft hij mijn beschamende valpartij niet gezien. Terwijl ik onhandig opkrabbel trekt het bordje naast het beeld mijn aandacht. Als ik weer sta en nogmaals kijk realiseer ik me dat het jaartal van het bordje niet overeenkomt met de Romeinse cijfers die in de steen gegraveerd staan. Nadat ik Peter daarop wijs verschijnt er een grijns op zijn gezicht. 'Klopt, ik heb de fout al gemeld aan het Museum. Laat het aan jou over dat te zien.'

Het sluitstuk van de dag is het Romeinse buffet in het museum-café. De kokkin geeft uitleg over de keur aan gerechten die ze heeft uitgesteld op een grote tafel. Ze krijgt een groot applaus. Ik pak een stuk quiche met spinazie uit het bakpapier. Haar eigentijdse variant voor de papyrus bladeren, waarin de Romeinen ze langzaam gaarden. Verder neem ik de tuinbonen met roerei, gekruid met

munt, de bieten met appelsalade en niet te vergeten een snee versgebakken vloerbrood. Romeinen hielden van hun brood. Het zijn allemaal klassiekers die ik me met veel genoeg laten smaken. De meeste reizigers zijn al vertrokken als Peter me vraagt nog even te blijven: 'Kunnen we bijpraten.' Dat even strekt zich uit. We werpen een blik in de achteruitkijkspiegel van het verleden, onze zomer in Hercolanum. De Italiaanse opgraving waar Peter ons clubje studenten begeleidde. Alweer tien jaar geleden.

~

Hercolanum was het minder populaire zusje van Pompeï. Toen de Vesuvius uitbarstte braakte de vulkaan haar vuur, basalten kanonskogels en wolken over Pompeï en het nabij gelegen Hercolanum. Het leven werd in luttele seconden bedolven en voor eeuwen bevroren, vergeten onder een buitenwijk van Napels. Bij een grootschalig bouwproject verschenen de eerste resten. Het duurde nog jaren voordat de omliggende huizen vrijgemaakt werden en ik die gapende wond in de stad bezocht.

Ons ploegje studenten verbleef in een nabijgelegen landhuis. Vanaf het witgekalkte dakterras met Romeinse balustrade keek je uit over de vele chaotische straatjes van de stad. Verderop zag je de enorme kuil, waar ik elke ochtend in de vroege heenging voordat de hitte van de middagzon ons overspoelde. Ze zetten me als stagiaire aan een vloermozaïek dat er al jaren onaangeraakt bij lag. Het zou me bezighouden, zodat ik in ieder geval niet in de weg liep. Sommige mozaïeken hadden nog kleine fragmenten die als startpunt dienden om te bedenken wat er was afgebeeld. Bewoners van het huis die zich hadden laten vereeuwigen, geometrische patronen, de dieren van de dierenriem, of de goden. Het waren allemaal geliefde Romeinse thema's. Maar hier ontbrak zelfs die houvast. Dus begon ik met sorteren, zoals oma en ik vaak deden met puzzelen. Steentje voor steentje vormde ik groepjes met dezelfde kleur. Ook steentjes met duidelijke lijnen legde ik apart. Alleen ging het hier om een puzzel waarvan het deksel met afbeelding ontbrak.

Noem het intuïtie, noem het de complexiteit van de hersenen die 's nachts hun werk doen. Op één van die zweterige nachten zwommen er dolfijnen door mijn droom. Ik bevond me onder water in een bassin, waar twee dolfijnen me maanden mee te komen. Ik volgde hen via een uitgebreid gangenstelsel van kamer naar kamer tot ik bij een uitgang kwam. Die bijzondere droom, waarin ik als vanzelfsprekend onder water kon ademen, was me helder bijgebleven. Bij het opstaan wist ik zeker dat het de sleutel gaf tot mijn grote hoop blauwe steentjes. Niemand had kunnen bedenken dat ik het mozaïek in een paar weken zou oplossen. Het bleek een groot doolhof met gangen en kamers. In de twee grootste waren de dolfijnen te zien. Zoals in veel afbeeldingen van de oudheid en Middellandse zee speelden dolfijnen een grote rol. Ze waren gekomen, als de helpers van de goden.

Na het voorval introduceerde Peter me bij het archeologische instituut dat me na mijn afstuderen in dienst nam. Aangezien het niet bij die eenmalige gebeurtenis bleef kreeg ik al snel de bijnaam *de puzzelaar*. Ik was er goed in, maar ergens goed in zijn kan een dwaalweg zijn. Mijn verbeelding zou me goed van pas komen. En steeds weer leren dat je die niet kon afdwingen. Het moest zich in haar eigen tempo ontvouwen.

Peter was een goede mentor. Een tikje arrogant, maar gezien zijn formidabele kennis voorstelbaar. Op één of andere manier kon ik het van Peter hebben, omdat hij me nadat ik het vloermozaïek oploste altijd serieus nam. Ik ken niet veel mannen die intelligentie in vrouwen waarderen. Je niet bij voorbaat behandelen als een kind waar je de dingen aan moet uitleggen. Hercolanum en de ontmoeting met Peter de Ridder bepaalden destijds mijn carrière. Nu zou hij dat weer doen.

Peter staat op en haalt een wijntje voor ons beiden. Ik verwacht dat hij zo wel over mijn ontslag zal beginnen. Het kan hem niet ontgaan zijn. Mijn beruchte toespraak was breed in de media uitgemeten, waar het terecht kwam in het politieke strijdtoneel. Een toneel waarop we ons als onderzoekers niet mochten vertonen. Het was nog steeds een bittere pil dat het bestuur me de laan uit stuurde.

Opgelucht haal ik adem als hij naar mijn toekomstplannen vraagt: 'Wil je doorgaan met onderzoekswerk?' Veel ruimte om te antwoorden krijg ik niet, als hij terloops toevoegt: 'De Nehalennia Stichting hier in Middelburg zoekt namelijk een medewerker'.

Heeft hij dit idee gekregen, nadat ik hem vertelde over het gebrek aan idee over mijn toekomst, of al eerder? Hij was een man die alles doelbewust deed. Voor toevalligheden leek weinig ruimte. Zelf was hij opgeklommen tot hoofd van de Provinciale Dienst, met daarnaast nog een paar nevenklussen, waar ik alleen van kon dromen. Of ik door wil gaan met onderzoekswerk? Op het moment dat Peter het vraagt weet ik het niet meer. Qua inhoud en afstand ligt dit werk er wel erg ver vandaan. En ben ik bereid naar Zeeland te verhuizen? De vraag blijft een tijd sudderen, zelfs nadat ik de brief heb geschreven. Amsterdam verlaten? De stad waar ik ben geboren, maar ook doodgelopen.

~

Het is een halfslachtige brief. Ik kan me niet voorstellen dat iemand me op basis van die brief wil uitnodigen. Dat doen ze wel en ik besluit in ieder geval de mogelijkheid te verkennen.

Opnieuw vertrek ik naar Middelburg. Onwennig in mijn sollicitatiekleden schuif ik op de treinbank heen en weer. Ik draag de zwarte bandplooibroek die ik voor mijn fatale presentatie een jaar geleden kocht en daarna nooit meer aantrok. In de kast vond ik nog net één schone bloes. De trui waarin ik inmiddels woonde lag thuis op de vloer, afgestroopt als een vuile huid. An, mijn vriendin en therapeute, wees me op de pluizen en vlekken. 'Je ziet er groezelig uit,' zei ze onomwonden. Ik ben haar nu dankbaar voor haar anti-verslonzings-campagne. Na mijn ontslag kon ik het punt er niet van zien. Me op te doffen en mijn borsten in te snoeren in een beha als ik toch geen mens zag. Met haar advies in het achterhoofd heb ik dat nu wel gedaan.

Bij aankomst in het Zeeuws Museum pakt de receptioniste achter de balie de telefoon en meldt dat ik er ben. Ze lijkt op een stewardess in haar keurige blauwe mantelpak, waarmee mijn kleden alsnog sjofel

afsteken. Hopelijk zet dit niet de toon van deze reis. Ze leidt me naar de vergaderruimte waar ze me verwachten. Bij de deur draait ze resoluut om. Terwijl ik de ruimte instap hoor ik haar hakjes wegtrippelen in de gang.

In de kamer zit tot mijn verrassing Peter de Ridder aan de sollicitatietafel. Hij blijkt bestuurslid te zijn. Dat vertelde hij niet die avond na de excursie. Het is wel duidelijk wie mijn kruiwagen is. Beleefd schud ik het driekoppige bestuur de hand, terwijl Peter me vriendelijk toelacht. Dat hij me kent laat hij niet blijken. Naast Peter zit de man die zich voorstelt als de voorzitter. Hij heeft zich keurig in zijn zakelijke uniform gestoken, donkerblauw pak, wit overhemd, paars gestreepte strop. Zijn gepoetste schoenen glimmen opvallend onder de tafel. Het contrast met mijn oude werkplek is groot. Collega's droegen alleen bij uitzondering formele kleding, om maar niet te spreken van onze stoffige overalls tijdens opgravingen. De voorzitter neemt de aftrap, beschrijft de doelen van de Stichting en inhoud van het werk. Ondertussen vraag ik me af of hij me aankijkt? De scherpstelling van zijn ogen lijkt niet te matchen met de mijne. Mijn blik dwaalt naar het knoopje van zijn colbert, dat er elk moment lijkt af te kunnen springen. De opgeblazen zwemband rond zijn middel past er met moeite in. Opnieuw probeer ik me te concentreren op zijn gezicht, maar dan vallen me zijn haarstrengen op. Die kleven als trossen rond de glimmende ronding van een meerpaal in een vergeefse poging zijn kalende kruin te camoufleren. Het is tijd voor ons vraag- en antwoordspel. De gedrongen man met bril naast de voorzitter, die zich heeft voorgesteld als penningmeester, bladert in zijn papieren. Hij stelt een voor de hand liggende vraag over mijn CV die ik met gemak beantwoord. Peters vragen die volgen lijken meer op voorzetten, waarmee hij me de kans geeft om te scoren in een doel dat hij zelf wagenwijd open heeft gezet. Het gesprek neemt pas een onverwachte wending als de voorzitter me onder de loep gaat nemen. 'Bent u gelovig?' vraagt hij. Een vraag die ik ingewikkeld vind en liever ontwijk. 'Ik ben katholiek gedoopt, maar ga niet meer naar de kerk. En ik bestudeer graag godsdienstige rituelen uit de oudheid,' antwoord ik tactisch. Ongetwijfeld heeft

mijn grootmoeder me veel christelijke waarden bijgebracht. Toch noem ik mezelf niet gelovig.

De voorzitter knikt. 'In ieder geval christelijk, ook al bent u van het blijе geloof.'

Daarmee bedoelt hij dat het te licht bevonden is. Zelf heb ik geen moeite met die benaming, een beetje blijheid kan iedereen wel gebruiken. Zijn volgende vraag zet me weer op het verkeerde been: 'Heeft u affiniteit met heidense afgodsgroepen?'

Ik kan me nog net inhouden om niet hardop in lachen uit te barsten. Serieus? Waar haalt hij het in 's hemelsnaam vandaan? Wie gebruikt tegenwoordig het woord heidens? Mijn ervaring heeft me geleerd dat het beste antwoord op een ongemakkelijke vraag een tegenvraag is, dus vraag ik hem: 'Beschouwt u de Romeinse tempelrituelen die ik heb bestudeerd en waarvoor ik een ritueel moet ontwikkelen als heidens?'

Daarna kijkt hij op zijn horloge en verexcuseert zich. Als burgemeester van Colijnsplaat heeft hij het zo druk dat hij weg moet. Blijkbaar is de Stichting ook voor hem een nevenfunctie. Het gesprek is al over voordat het goed en wel begonnen is. De vraag die hij bij me achterlaat, maar niet stelt: is dit wel een geschikte baan voor me, moet dit mijn nieuwe baas worden? Maar ik heb met mezelf afgesproken niet te moeilijke vragen te stellen. Het zou slimmer zijn geweest om het geluid van de alarmbel beter tot me door te laten dringen.

Amper een week later stap ik hetzelfde zaaltje binnen voor mijn tweede gesprek. Tot mijn verbazing zit Peter daar alleen. 'We hebben al besloten je aan te nemen,' laat hij met een brede lach weten. 'Ik zit hier namens het bestuur om de arbeidsvoorwaarden door te nemen.' Het is maar goed dat ik tot dezelfde conclusie ben gekomen. Ook al is het baantje ondermaats, het biedt in ieder geval inkomen en belangrijker: iets omhanden om te voorkomen dat ik wegglijd in mijn sombere buien. Met als extra bonuspunt dat ik met Peter kan samenwerken. En dan hopen dat het me ooit weer een opstap biedt naar een serieuzere baan in de Randstad.

Nadat we de formaliteiten rond het contract hebben afgehandeld zegt Peter: ‘Zullen we meteen je klussen bespreken? Ik word per slot van rekening geacht je in te werken.’ Mijn startklus is het opstellen van een advies. Ik moet een nieuw aanbod van producten en diensten voor het tempeltje ontwikkelen. Daarna zal ik de uitvoering en het beheer op me nemen. Nieuw lijkt het toverwoord in mijn taakomschrijving. Het past binnen de grootse plannen van het bestuur om het Nehalennia tempeltje op de kaart van Nederland te zetten. Door een gebrek aan fondsen zijn volgens Peter hun ambities tot nu toe niet van de grond gekomen. De herstart, met een feestelijk openingsevenement komende zomer, moet alles veranderen. Gelukkig ben ik met de excursie al in het tempeltje geweest en heb ik genoeg ideeën voor de herinrichting. ‘Tot mijn verbazing stond er geen beeld van Nehalennia in de tempel.’

‘Mooi, neem het op in je advies,’ oppert Peter, die zijn papieren alweer in zijn tas pakt. Zoals gebruikelijk was zijn tijd en niet de mijne de beperkende factor. ‘De stichting heeft trouwens een kantoor voor je geregeld hier in het Zeeuws Museum,’ voegt hij bij vertrek toe.

Dit wordt dus mijn werkplek dringt langzaam door, terwijl ik het binnenplein oploop van het Abdijcomplex. Het oudste bastion van Middelburg, volgens het ANWB-bordje in de toegangspoort. Tegenwoordig het provinciale bolwerk waar de bestuurders en ambtenaren regeren. Aan de overkant van het plein loopt Peter een gebouw binnen. Boven de enorme deur hangt het wapen van Zeeland. De leeuwen op het schild zijn half verdronken in de blauwwit gestreepte golven van de zee. De wapenspreuk eronder meldt in koeienletters Luctor et Emergo. Ik worstel en kom boven. Hopelijk zal dat motto ook voor mij gelden.

3

Voorjaarsdrukte

– 3 maanden voor de opening –

Middelburg doet me vanaf het begin aan Amsterdam denken. Niet verwonderlijk. Ze hebben hun glorie en goud, waarmee de straten geplaveid zijn, met elkaar gedeeld. Hun grachten omzoomd met prachtige koopmanshuizen. Die ongekende rijkdom danken ze aan de handel van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. In die Gouden eeuw, waar dit land nog steeds op teert. Binnengehaald door slavenhandelaren en koopmannen gehuld in de geur van specerijen. Met diezelfde geur in mijn neus ben ik geboren. In een pakhuis in Amsterdam boven een handelaar in specerijen uit de Oost. Dus denk ik dat ik me in Middelburg wel thuis kan voelen.

Mijn “buitenkansje” komt van een makelaar waar ik me heb ingeschreven. Het huisje lijkt op een Engelse cottage. Het is klein, maar biedt alles wat een mens nodig heeft. Hoewel het niet in Middelburg ligt ben ik meteen verkocht door de prachtige plek. Midden in het bos langs de kust. Het enige nadeel is dat het op een camping ofwel chaletpark ligt. Dit Bospark is wel jaarrond open. Zoals dat in Nederland gaat meldt de eigenaar: ‘Als u zich ergens anders inschrijft ben ik akkoord dat u hier verblijft.’

Dus werd mijn officiële adres dat van mijn vader in Utrecht. Mijn vader zette afwezig als altijd zijn handtekening onder het formulier. Als ze ooit kwamen controleren zou hij ongetwijfeld weer vergeten zijn dat ik formeel bij hem woonde. Zoals hij na de dood van mijn moeder vergat dat hij een dochter had.

Ik pak mijn Amsterdamse leven in om te verhuizen naar de Zeeuwse kust. Een oude studievriend helpt me met zijn busje. Hij reageert lachend op mijn beschroomde vraag met ‘ja natuurlijk help ik je.’ Optimistisch voegt hij toe: ‘Dat doen we toch even.’ Het moet in

mijn voordeel gezegd worden dat het geen zware verhuizing is. Alleen mijn belangrijkste spullen zijn meegekomen. Zware spullen en een nomadisch leven passen niet bij elkaar.

Na een heenreis van drie uur en uitladen realiseert mijn vriend zich dat hij zo ongeveer weer moet vertrekken voor een afspraak die avond. Hij heeft de afstand onderschat, net als ik nog steeds doe. Zeeland ligt heel ver van Amsterdam, zeker voor Amsterdammers. 'Ga je echt naar de provincie verhuizen?' vroegen verschillende vrienden verbaasd, die alles buiten hun stad als platteland zagen. Ze waren het wel gewend dat ik hele periodes op reis was voor mijn werk. 'Ik kom geregeld terug,' zei ik nog, maar de praktijk en afstand bleken weerbarstiger.

Allereerst schep ik orde in de chaos aan spullen die hun plek nog moeten vinden. De boekendozen die mee moeten naar kantoor stapel ik in het halletje. Aan de wand hang ik mijn belangrijkste bezit, het schilderij van mijn moeder, dat ik zelf in haar oude glorie hersteld heb. De jaren dat mijn vader rookte, hadden dikke lagen aanslag afgezet op haar schilderij. Een vriend wees me erop dat het sombere bruine schilderij waarschijnlijk veel mooier was als ik het liet restaureren. Ik had fresco's van tweeduizend jaar oud opgeknapt, dus waarom niet een schilderij van amper een kwart eeuw oud. Met de juiste middelen en een dosis doorzettingsvermogen poetste ik haar op. Dat bracht de kleur terug in haar gezicht. Daarmee heb ik haar nog niet tot leven gewekt, denk ik, terwijl ik mijn hand over de verf van haar wang strijk. Mijn eigen herinneringen zijn te beperkt om haar te laten herleven. Hoe kan het ook, ik was pas acht toen mijn moeder overleed. Ik geef het schilderij nog een tikje totdat het goed hangt.

Bij het verslepen van mijn grootmoeders stoel naar het midden van de kamer, overvalt me de zwaarte. Het ligt niet aan de stoel. Moedeloos plof ik neer en laat me erin wegzinken. Deze winter kwam de dood opnieuw en haalde mijn grootmoeder. De vrouw die voor me zorgde, nadat mijn vader daarin faalde, is niet meer. Ik kan haar frêle gestalte nog goed voor me zien, met haar van ouderdom gekrompen botten, in haar eeuwige bloemetjes schort.

Hoe graag zou ik haar lieve glimlach, haar wijsheid rimpeltjes nog een keer aanraken, haar altijd bezige handen even vastpakken. Nu het te laat is, spijt het me dat ik de afstandsbarrière naar Luxemburg niet vaker heb doorbroken. Het is een schrale troost dat ik haar stoel en geliefde Mariabeeldje bij me heb. De laatste jaren klonk het verlangen naar haar geboortestreek met de regelmaat van de klok uit oma's mond. Nu ben ik het die hier terugkeert met haar restanten. Haar as, die ik wegzet met mijn verdriet in een doosje in de hoek. Daar zal het blijven totdat ik het open. Of misschien zal het zich op een dag vanzelf openen, als het niet langer weggestopt wil worden. Ik vrees die dag dat de grijze aswolken het licht van de hemel zullen verduisteren en me zullen verstikken, zoals de inwoners van Pompeï en Herculaneum. Verdriet kan zoveel vormen aannemen. Het kan je hart breken of je ingewanden omkeren. Het kan schrijnen, het kan gillen of je totaal verlammen. Daar heb ik de afgelopen winter zelf aan meegewerkt door de pillen te slikken, die An me aanraadde, om te voorkomen dat ik verder wegzonk in die neerwaartse spiraal die mijn ontslag in gang zette.

Met moeite lukt het me mijn bed voor de nacht klaar te maken. Terwijl ik in de badkamer mijn tanden poets, zie ik in de spiegel haar gezicht. Ik lijk steeds meer op mijn moeder. Zou ik later de trekken van mijn grootmoeder aannemen? Soms zie ik de strakke trekken van een vreemde. Degene die teleurstelde en de familielijn heeft verbroken.

Waar hoop ik op met deze verhuizing? Dat ik de huid van mijn oude leven, net als mijn groezelige trui, kan afstropen en achterlaten om een nieuw begin te maken? Dat ik mezelf ontdaan van al mijn oude ankers beter kan zien? Misschien wel. Het valt in ieder geval te proberen. Mijn nieuwe klus geeft me weer houvast en richting. Ik pak de doos met pillen, draai ze een paar keer rond in mijn hand en gooi ze resoluut in de prullenbak.

~

Het geroffel van een specht naast mijn slaapkamerraam wekt me uit mijn slaap. Met de slag van zijn snavel baant hij zich een weg door

het dode hout. De insecten die zich in de boom hebben verscholen vormen zijn lievelingsmaal en mijn vaste ochtendklok. Ik rek me eens flink uit, voel me heerlijk uitgerust na een goede nacht, rol mijn bed uit en klim voorzichtig de trap af. Ik moet nog wennen aan de hoogte van de treden. Op mijn koelkast hangen de briefjes met al mijn klussen. Ik houd van geeltjes en lijstjes. Ze brengen ordening in mijn dag, mijn denken, mijn leven.

Als de chaos in huis een beetje onder controle is vertrek ik naar buiten. Tussen de bomen knagen de konijnen aan het eerste groen. De vogels vliegen druk kwetterend af en aan. Ze geven de eerste signalen voor de intocht van het voorjaar. Ik haal een kan water om het waterbadje te vullen en geniet van de uitbundigheid waarmee de koolmeesjes met elkaar rondspetteren. De dieren te zien geeft me een enorm plezier. Bij gebrek aan beter menen mijn vrienden, die het onbegrijpelijk vinden dat ik het joviale Amsterdamse heb ingeruild voor het stoeve Zeeuwse. Ze maken al grappen over mijn Sneeuwwitje complex.

Ik begin met het uittrekken van het overvloedige onkruid tussen de voegen van mijn terras. Als de klus geklaard is plof ik in de tuinbank die door de vorige bewoner is achtergelaten.

Het is opvallend rustig in het park. De Duitse invasie, zoals ze het toeristische seizoen hier noemen, moet nog komen. In de verte hoor ik een helikopter. Om de boel in de gaten te houden of om iemand op zee te redden, nu de godin Nehalennia haar taak als beschermster van zeevarenden achter zich heeft gelaten.

De lage zonnestralen doen hun best tussen de bomen door te schijnen. Ze slagen er niet in tot mijn tafeltje door te dringen. Ondanks de thee die mijn vingers en buik verwarmen, voel ik me rillerig. Het is één ding je spullen te verhuizen naar een nieuw huis, een nieuw thuis maken is heel iets anders. Het zal niet eenvoudig zijn mijn eigen wortels hier te groeien in dit Zeeuwse land dat ik nog moet beploegen.

~

Ik tref Peter in het museumcafé; een gewoonte die we met latere gesprekken zullen voortzetten. Peter gaat me helpen mijn kennis bij te spijkeren over Nehalennia's Zeeuws-Romeinse geschiedenis. Hoewel de muziek mijn concentratie stoort, kies ik toch liever een lekker bakje koffie boven die van de automaat naast mijn kantoor. Hij waarschuwt dat hij krap een uur heeft, dus steek ik meteen van wal: 'Waarom zijn er eigenlijk zo weinig beelden van Nehalennia in Zeeland te vinden, en staan de meesten in het Rijks Oudheidkundig Museum in Leiden?'

'Het ROM bezit de meeste beelden uit de Colijnsplaat vondst,' antwoordt Peter. 'Zij zijn er het eerst bijgehaald en konden het bergingswerk financieren. Met de visser die de stenen ontdekte haalden ze met duikers en sleepnetten het gros van de stenen uit de Oosterschelde. Ik kan niet anders zeggen dan dat ze hun klus uitstekend hebben geklaard. Daarnaast hebben ze genoeg fondsen om beelden die op de markt verschijnen, bijvoorbeeld uit erfenissen, aan te kopen. Je weet wel hoe dat gaat, hoeveel stenen verspreid zijn nadat de Romeinen vertrokken weet niemand.'

Ik knik, ken het fenomeen. Overal ter wereld zijn de kostbare stenen van Griekse en Romeinse tempels hergebruikt in andere gebouwen. 'Nadat het ROM stopte zijn er nog wel stenen geborgen. Vooral de heer Vedder is systematisch doorgegaan met duiken in de geul van Colijnsplaat en het in kaart brengen van de vindplaats. Hij verkocht enkele beelden aan particuliere verzamelaars. Na zijn overlijden is het duikteam doorgegaan. Toen was het meeste gelukkig al weggehaald. Tegenwoordig kun je niet meer ongestraft de beeldjes opduiken en verkopen. Het gebied is tot beschermde archeologische site verklaard.'

Ik knoop het woord duikteam in mijn oren en vraag Peter of hij de duikers kent en me kan introduceren.

Peter mompelt iets. Ik vraag me af of hij me gehoord heeft, als hij verder gaat: 'Er is natuurlijk een nationaal belang mee gemoeid. De vondsten zijn groter dan het Zeeuwse alleen. Omdat we zo weinig beelden hebben heeft het Rijks een deel van hun collectie aan ons uitgeleend.'